

การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม: กรณีศึกษากลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนอาหารประเภทน้ำพริก ไข่เค็ม และการแปรรูปปลา
ของอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ

Community Business Management through the Social Engineer
Process: A Case Study of Chili Paste, Salted Egg, and Processed Fish
Community Enterprises in Mueang Chan District, Si Sa Ket Province.

¹วิมล หลักรัตน์ ²ธัญพงศ์ สารรัตน์ ³โพธิ์พงศ์ ฉัตรนันทภรณ์ ⁴เอกพิสิฐ คำเอี่ยมรัตน์

⁵ลลนา ยุกต์วัฒนพงศ์ ⁶จิตติมา พลศักดิ์ และ ⁷นันทยา อธิธิชินบัญชร

¹Wimol Lakrat, ²Thanyapong Sararat, ³Popong Chatnunthaphorn,

⁴Eakpisit Khamiamrat, ⁵Lanlana Yukwatthanapong, ⁶Jittima Palasak,

and ⁷Nonthaya Itthichinbanchon

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Faculty of Business Administration and Accounting, Si Sa Ket Rajabhat University, Thailand

อีเมล: ¹wimol.l@sskru.ac.th, ²thanyapong.s@sskru.ac.th, ³popong.c@sskru.ac.th,

⁴eakpisit2502@gmail.com, ⁵lanlana.y@sskru.ac.th

⁶Jittima.p@sskru.ac.th and ⁷zazath774@gmail.com

Received : February 5, 2024;

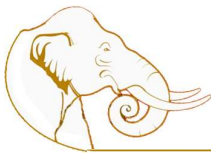
Revised : February 26, 2025;

Accepted : March 3, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐาน 2) ศึกษาสภาพการบริหารจัดการ 3) ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการ 4) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการ 5) ศึกษาสภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของสมาชิก และ 6) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ซื้อที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบริการการขาย ซึ่งการศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาหารประเภทน้ำพริก ไข่เค็ม และการแปรรูปปลาของอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นชุมชนเป้าหมายหลักของการวิจัยจำนวน 1 ชุมชน 135 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง มีขั้นตอนการวิจัยหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ และแบบสอบถามปลายเปิด ผ่านกระบวนการวิศวกรสังคมคือ ทักษะการคิด การสื่อสาร การประสาน และนวัตกรรมชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม แต่เดิมประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ประมง เลี้ยงเป็ด เป็นอาชีพหลัก รับจ้าง ทำอาหารตามงานเลี้ยงต่าง ๆ เป็นอาชีพเสริม ต่อมาได้ประยุกต์สูตรอาหารจากปลา กุ้ง จนกลายเป็นผลิตภัณฑ์จากปลา น้ำพริกแปรรูปจากปลา กุ้ง และผลิตภัณฑ์จากไข่เป็ด 2) สภาพการจัดการของกลุ่ม แต่เดิมเป็นการจัดการกลุ่มในลักษณะเครือข่าย คนในพื้นที่ ๆ ประกอบอาชีพนี้เป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม จนพัฒนาการรวมเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น ต่อมาภายหลังหน่วยงานราชการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้แนวปฏิบัติเพื่อดำเนินการจัดการกลุ่มให้เป็นระเบียบชัดเจนขึ้น 3) ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ วัตถุดิบ แรงงาน กระบวนการตลาด

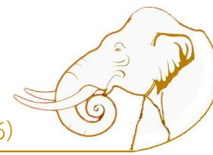
การบริหารจัดการกฎหมายพาณิชย์ การแก้ไขเริ่มจากผู้นำกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มร่วมคิดและแก้ไข ส่วนปัญหาด้านแนวปฏิบัติเชิงวิชาการ กฎหมาย จะได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยแก้ไข 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของกลุ่ม ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการผลิต การตลาด แรงงาน เงินทุน การบริหารจัดการ ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเป็นผู้นำ และระเบียบข้อบังคับของกลุ่มซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนากลุ่มอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน 5) การศึกษาและการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกจากการบอกเล่าจากแบบที่เห็นถ่ายทอดการเรียนรู้จากคนในครอบครัว คนในชุมชน ผู้นำกลุ่ม และผู้รู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผ่านการอบรม และ 6) ความพึงพอใจของผู้ซื้อต่อสินค้าและบริการของกลุ่ม ผู้ซื้อส่วนใหญ่มีความพอใจต่อสินค้า และการบริการ การขายในระดับดีมาก โดยเฉพาะด้านราคาสินค้าการให้บริการ สถานที่ ความสะอาด ความปลอดภัย ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงทุนทางสังคมในพื้นที่ที่มีการร่วมคิดร่วมทำจนเกิดเป็นผลกระทบนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งสถานการณ์ภาวะปกติ และภาวะวิกฤติที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเท่าทันต่อเหตุการณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นศักยภาพของกลุ่มในการที่จะจัดการตนเองได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; วิสาหกิจชุมชน; วิศวกรสังคม; อำเภอเมืองจันทร์; จังหวัดศรีสะเกษ

Abstract

This purposes of this research were to; 1) study the history and basic information, 2) study the management situation, 3) study the problems and solutions in management, 4) study the factors related to management, 5) study the education and learning status of members, and 6) study the satisfaction of buyers towards products and sales services. This research used qualitative research methods, using the community enterprise group of chili paste, salted eggs, and fish processing in Mueang Chan District, Si Sa Ket Province as the main target community of the research, consisting of 1 community and 135 people, using the purposive selection method. There were several research steps. The tools used for data collection were group discussions, interviews, and open-ended questionnaires through the social engineering process, namely thinking skills, communication, coordination, and community innovation.

The study results found that: 1) The group is located in the lowland area. Originally, most of the population worked in agriculture, fishing, and raising ducks as their main occupations. They were hired to work and cooked food at various parties as secondary occupations. Later, they adapted recipes from fish and shrimp until they became fish products, processed chili paste from fish, shrimp, and duck egg products. 2)The group's management conditions: Originally, the group was managed in a relative-like manner. People in the area worked in this occupation as their main and secondary occupations until it developed into a larger group. Later, government agencies came to participate in providing guidelines to make the group management more organized and clearer. 3) Problems and solutions for group management include raw materials, labor, marketing processes, and commercial law management. Solutions start with the group leader and the group

committee thinking and solving together. As for problems in academic and legal practices, they will receive cooperation from relevant agencies to help solve them. 4) Factors related to the group's management include production, marketing, labor, capital, event management, external interactions, member participation, leadership, and group regulations. These factors have had a positive effect on the group's continuous development up until the present. 5) Education and learning: learning from trial and error, from stories, from what has been seen, and from learning from family members, community members, group leaders, and experts from relevant agencies through training. 6) Buyer satisfaction with the group's products and services. Most buyers are very satisfied with the products and sales services, especially in terms of product prices, services, locations, convenience, and safety. These demonstrate the social capital in the area that has worked together to create impacts that lead to changes, both in normal situations and in future crises that are timely. This demonstrates the group's potential to manage itself.

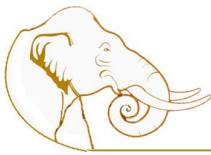
Keywords : Management; Community enterprise; Social engineer; Mueang Chan District; Si Sa Ket Province

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ประชากรจำนวน 2 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดอาศัยอยู่ในชนบท และร้อยละ 90 ของประชากรในชนบทประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีปริมาณการผลิตได้จำนวนที่จำกัด เนื่องจากเทคโนโลยีที่ใช้ไม่ทันสมัย วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตบางส่วนต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศเสียดุลการค้า เหล่านี้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนในประเทศมีฐานะยากจน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2553: 19) อีกทั้งวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นเมื่อปลายปี 2539 ยิ่งก่อให้เกิดปัญหาความยากจนในชนบทให้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น กล่าวคือ สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้น และประชากรกลุ่มที่มีรายได้ระดับปานกลางมีรายได้ลดลงผู้ว่างงานในชนบทเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาความยากจนในชนบทจึงนับว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ (พอพันธ์ อุยยานนท์. 2560: 25)

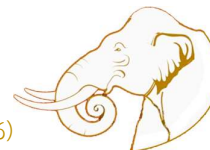
ในอดีตที่ผ่านมาวิถีการดำรงชีวิตของคนไทย มุ่งการทำมาหากินเพื่อยังชีพอยู่ได้ในครอบครัวเป็นลักษณะพึ่งพาตนเองอย่างพอมีพอกิน กล่าวคือ เป็นการดำรงชีวิตเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัวเป็นพื้นฐาน ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น จนกระทั่งมีการนำมาแลกเปลี่ยนกันภายในชุมชน แต่ต่อมาภายหลังได้เกิดความผันผวนจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 ทำให้รัฐบาลกลางและหน่วยงานต่างๆ เริ่มให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจฐานราก (นันทิ ขจรกิตติยา. 2550) ส่งผลทำให้แรงงานกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำอาชีพต่างๆ ในภาคเกษตรกรรม โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) ซึ่งใช้ต้นทุนไม่มาก เพื่อให้ชนชั้นกลางถูกปลดออกจากงานได้เข้ามาดำเนินการ และเศรษฐกิจพอเพียงจึงถูกนำมาใช้เป็นนโยบายในภาคเกษตรกรรม (เสรี พงศ์พิศ. 2562: 51)

ดังนั้น ธุรกิจชุมชนจึงเป็นทางเลือกสำคัญที่ทำให้คนชนบทมีโอกาสเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเอง โดยไม่ต้องอพยพไปเป็นกรรมกรในเมือง และในระยะยาวธุรกิจชุมชนเป็นทางเลือกที่มีโอกาสดึงดูดรายได้จากเมืองคืนสู่ชนบท และเป็นทางเลือกหนึ่งที่ยั่งยืนป้องกันการต้อรองมิให้เกิดการแลกเปลี่ยนที่ไม่เป็นธรรมมากเกินไป ธุรกิจชุมชนเป็นช่องทางและโอกาสสำหรับผู้ที่มีความต้องการในการประกอบธุรกิจด้วยตนเอง

ร่วมกับสมาชิกคนอื่นโดยเข้าร่วมประกอบธุรกิจชุมชน ซึ่งใช้เงินทุนน้อย เป็นการสร้างงานในท้องถิ่นเป็นสำคัญ จึงก่อให้เกิดการว่าจ้างงานในท้องถิ่น พร้อมทั้งมีการพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่องพร้อมกันไปด้วย นอกจากนั้นธุรกิจชุมชนยังช่วยสร้างความเข้มแข็งในชุมชน กล่าวคือ ธุรกิจชุมชนมีจำนวนมากขึ้นเท่าไร จะก่อให้เกิดการกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มคนเพิ่มมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เกิดการกระจายรายได้สู่กลุ่มคนกลุ่มอื่นอย่างทั่วถึง และธุรกิจชุมชนยังช่วยลดปัญหาทางสังคม ช่วยให้อัตราการว่างงานลดลง (เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2564: 31) ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้วางกรอบนโยบายให้ทุกหน่วยราชการ ส่งเสริมสนับสนุนการเกิดธุรกิจชุมชนโดยกำหนดให้เป็นภารกิจหลักที่จะต้องดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามยังมีบางกิจกรรมที่ไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากมีปัญหาอุปสรรคมากมาย ปัญหาที่พบเช่น ปัญหาการออกแบบผลิตภัณฑ์ เงินทุนไม่เพียงพอ ปัญหาในการจำหน่าย การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐทำได้ไม่ทั่วถึง

สำหรับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ สามารถขยายผลต่อการเพิ่มสมาชิกการผลิต การจำหน่าย รายได้ของสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาหารประเภทน้ำพริก ไข่เค็ม และการแปรรูปปลา ของอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นกลุ่มหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จ โดยมีการเจริญเติบโตเป็นลำดับอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้จัดตั้งตามหลักและวิธีดำเนินการจัดตั้งกลุ่มของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 มีสมาชิกแรกเริ่ม 45 คน ซึ่งการบริหารจัดการดำเนินการภายใต้ระเบียบข้อบังคับกลุ่ม มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มทำหน้าที่บริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเฉพาะสมาชิกกลุ่มมีความตั้งใจและมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 68 คน ซึ่งนับว่ามีการขยายตัวของกลุ่มอย่างกว้างขวาง (สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. 2566: 12) และนอกจากนั้นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้เป็นธุรกิจชุมชนที่สามารถผลักดันให้เป็นทุนทางสังคมที่จะนำมาสู่การสร้างงานสร้างอาชีพ และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยมีการถ่ายทอดขั้นตอน วิธีการดำเนินการ ทักษะต่าง ๆ ใช้เทคนิคการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วม ผสมผสานกับแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเองและกลุ่มอาชีพอื่นๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพแก่สมาชิกในชุมชน จนสมาชิกเกิดเกิดทักษะและความชำนาญ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์อาหารที่ผลิตออกมาเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไปจนได้รับการคัดสรรเป็นสินค้า “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” และสามารถจัดจำหน่ายได้อย่างแพร่หลายในระดับจังหวัด ซึ่งยังไม่มีการศึกษาให้เป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ความก้าวหน้าของการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ จึงทำให้คณะผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยด้านการผลิต การตลาด แรงงาน เงินทุนและการเงิน การบริหารจัดการ การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเป็นผู้นำ ระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม และปัจจัยด้านการศึกษาและการเรียนรู้ผ่านทักษะวิศวกรสังคมจากการฝึกฝนโดยนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษผ่าน “โครงการวิศวกรสังคมยกระดับนวัตกรรมชุมชนด้วยกระบวนการวิศวกรสังคมเพื่อพัฒนาคูณวัตรกรมมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในพื้นที่ชุมชนแถบกลุ่มน้ำห้วยทับทัน อำเภอห้วยทับทัน และอำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ” ปีงบประมาณ 2567 ที่ผ่านมา ว่าปัจจัยดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลของการศึกษาที่ได้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนของกลุ่มธุรกิจดังกล่าวและกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป อีกทั้งจากการสำรวจงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องพบว่ายังไม่มีงานที่มีการศึกษาในเรื่องดังกล่าวนี้โดยตรง มีเพียงงานวิจัยอื่น ๆ ที่เป็นแนวทางของการศึกษาค้นคว้า เช่นงานของนางรัตน์ อัสโร (2561) เรื่อง “คู่มือพัฒนานักศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ : แบบฝึก Soft skills จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ฉบับร่วมมหาวิทยาลัย” งานของนางรัตน์ อัสโร (2564) เรื่อง “พระบรมราโชบายด้านการศึกษากับการกิจของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”และงานของกฤษฎิ์ ทองแก้ว และคณะ (2567) เรื่อง “วิศวกรสังคม : มิติมนุษย์และวัฒนธรรม” เป็นต้น ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางและวิธีวิทยาวิจัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ซื้อที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบริการหลังการขายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม
5. เพื่อศึกษาสภาพการศึกษาและการเรียนรู้ชุมชนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม
6. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ่านกระบวนการวิศวกรสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

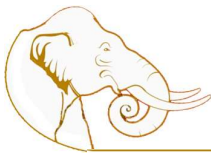
1. ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ บุคคลที่ประกอบอาชีพทำน้ำพริกปลากรอบ น้ำพริกกุ้งเสียบ ปลาทอด 3 รส และไข่นัว (ไข่เค็ม) ซึ่งประกอบด้วยตำบลตาโกน ตำบลเมืองจันทร์ และตำบลหนองใหญ่ อำเภอเมืองจันทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ดังกล่าวจำนวน 135 คน

2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ผู้บริโภค ซึ่งเป็นลูกค้าส่งลูกค้าปลีก ที่มีการติดต่อซื้อขายในพื้นที่ทำการวิจัยจำนวน 100 คน 2) สมาชิกกลุ่มที่ทำการผลิตจำนวน 15 คน 3) ประธานกลุ่มบริหารจำนวน 7 คน 4) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พัฒนาการอำเภอเมืองจันทร์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจันทร์ ท้องการคำจังหวัดศรีสะเกษ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปราสาท และผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองจันทร์วิทยาคม รวม 5 คนได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสอบถามปลายเปิด แบบสัมภาษณ์ และประเด็นสนทนากลุ่ม โดยมีนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์มาเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้

เครื่องมือวิศวกรสังคมทั้ง 5 เครื่องมือ ได้แก่ เครื่องมือฟ้าประทาน นาฬิกาชีวิต ไทม์ไลน์พัฒนาการ ไทม์ไลน์กระบวนการ และ M.I.C.Model เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมานำเสนอข้อมูลเชิงสถิติและการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อในวัตถุประสงค์การวิจัย โดยจัดระบบข้อมูล การอ้างอิง การตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์เชิงเหตุผล แนวคิดและทฤษฎี การเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาที่รวบรวมข้อมูลในภาคสนาม รวมทั้งใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวม

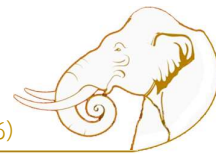
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย และร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในประเด็นนี้นักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ร่วมโครงการได้ฝึกการสังเกตข้อมูลที่อยู่รอบด้านในชุมชนผ่าน “เครื่องมือฟ้าประทาน” (การคิด) ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งแต่ละคนรับรู้ข้อมูล และแปลความหมายข้อมูลแตกต่างกัน แต่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อเพิ่มมุมมองที่รอบด้าน และความครอบคลุมของข้อมูลในทุกมิติ การฝึกบันทึกข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลตามข้อเท็จจริงและการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการแปลความหมายภายใต้การรับรู้ของตนเองตามประสบการณ์เดิม เช่น บางคนมองภาพกว้าง เช่น เห็น วัด โรงเรียน หมู่บ้าน ชุมชน ประตู่ วัด บึงน้ำบาง คนมองภาพแคบเชิงลึก เช่น เห็นเปิดออกไข่ เห็นปลาว่ายน้ำในห้วยทับทันเป็นต้น หรือบางคนได้แทรกความรู้สึก เช่น เห็นความโดดเดี่ยว แห้งแล้ง ทุกข์กันดาร อดอยาก เป็นต้น ดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลที่จะช่วยเติมเต็มเรื่องราวของท้องถิ่นโดยผสมผสานกับการรับฟังปราชญ์ท้องถิ่น ที่ว่า อำเภอเมืองจันทร์ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2538 โดยรวมตำบลตาโกน ตำบลเมืองจันทร์ และตำบลหนองใหญ่ ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภออุทุมพรพิสัยขึ้นมาเป็นกิ่งอำเภอเมืองจันทร์ มีปราสาทบ้านเมืองจันทร์ เป็นโบราณสถานที่สำคัญ ประชากรส่วนมากพูดภาษาส่วย มีภูมิปัญญาท้องถิ่นสำคัญ เช่น การสานแหเพื่อจับปลาในฤดูน้ำหลาก มีแหล่งน้ำทางทิศตะวันตกที่อุดมสมบูรณ์ คือ ห้วยทับทัน มีหนองใหญ่ในหมู่บ้านที่เป็นหนองน้ำศักดิ์สิทธิ์มาก มีปลา กุ้ง หอย มาก อุดมสมบูรณ์ มีประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองจันทร์ และประเพณีการไหว้พระธาตุเมืองจันทร์และไหว้ปราสาทบ้านปราสาท อาชีพหลักคือทำนา เลี้ยงสัตว์ ประมง

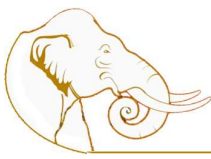
2. สภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากสภาพบริบทของพื้นที่ดังกล่าว ส่งผลต่อการศึกษาในเครื่องมือที่ 2 คือ “เครื่องมือนาฬิกาชีวิต” (การคิด) ที่เป็นกระบวนการฝึกความคุ้นชินกับการตั้งคำถามให้เป็นอุปนิสัยด้วยคำถามหลัก ได้แก่ ทำอะไร ทำที่ไหน ทำอย่างไร ทำไมต้องทำ เพื่อค้นหากิจกรรมสำคัญของบุคคลที่ศึกษาในรอบเวลา 24 ชั่วโมง รวมถึงการบันทึกข้อมูล การสรุปข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น ส่งผลให้เราเข้าใจตนเองมากขึ้นด้วย เครื่องมือนี้จะเริ่มจากการวิเคราะห์ตัวตนของนักศึกษาที่ไปร่วมโครงการว่า นักศึกษาแต่ละคนมีพฤติกรรมอย่างไรในเวลา 24 ชั่วโมง ใครชอบคุย ชอบจดบันทึก ชอบเข้าสังคม จากนั้นนักศึกษาได้ศึกษาปฏิทินของชุมชนว่าคนในชุมชนมีการงานหรือภาระหน้าที่อะไรบ้าง พบว่ามีเวลาว่างตรงกันคือเวลา 13.00 น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ภายในวัดบ้านเมืองจันทร์ ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า นางชุดิมา จวงกาเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจ ชอบทำอาหารโดย

เรียนรู้จากบิดามารดา ศึกษาจากการอบรม และยุบ และพัฒนาตนเองไปเรื่อย ๆ โดยเริ่มจากทำให้ซิมกันเองในครอบครัว พอได้รับคำชมว่ามีรสชาติดีจึงเริ่มพัฒนาสูตรให้มีความหลากหลายขึ้น เช่น น้ำพริกกุ้ง น้ำพริกปลา ไข่นัว (ไข่เค็ม) และปลานิลทอด 3 รส มีการฝากขายตามร้านอาหารในหมู่บ้านก่อนเริ่มแรก ภายหลังจึงเริ่มขยายกิจการ และตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้นมาและจดทะเบียนใน พ.ศ. 2560 โดยมีประธานกลุ่มคือ นางชุดิมา จวงการ รวมทั้งมีตำแหน่งอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ รองประธานกลุ่ม ฝ่ายแผนงานและข้อมูลสารสนเทศ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการตลาดและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายบุคลากร และฝ่ายเลขานุการ ดังกล่าวเชื่อมโยงสู่ “เครื่องมือใหม่โลนพัฒนาการ” (การสื่อสาร) เป็นกระบวนการฝึกการลำดับเหตุการณ์ผ่านเรื่องเล่า โดยใช้ทักษะการตั้งคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลของสิ่งที่สนใจศึกษาอย่างรอบด้าน รวมถึงการบันทึกข้อมูลเรื่องบอกเล่าจากการถามคำถามตามลำดับเวลาและลำดับเหตุการณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ในชุมชน หรือสิ่งที่สนใจศึกษา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ศักยภาพและทุนทางสังคมหรือทุนชุมชนที่จะช่วยให้เข้าใจวิถีแห่งสรรพสิ่งที่ศึกษา ทำให้เห็นเครื่องมือของตนเองหรือ Hero Journey แห่งชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลง มีจุดเปลี่ยน ผ่านการลองผิดลองถูกจนประสบความสำเร็จในปัจจุบัน

3. ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านการผลิตการตลาดแรงงาน เงินทุนและการเงิน การบริหารจัดการ ปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีส่วนร่วมของสมาชิก ความเป็นผู้นำและระเบียบข้อบังคับขององค์กร ดังกล่าวได้ใช้เครื่องมือที่ 4 เรียกว่า “เครื่องมือกระบวนการ” (การประสาน) คือ เป็นกระบวนการฝึกถอดรหัสขั้นตอนหรือกระบวนการด้วยการตั้งคำถามอย่างสงสัยใคร่รู้ และบันทึกข้อมูลเรียงลำดับอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจวิธีการได้มาของสิ่งที่ศึกษาอย่างถ่องแท้แบบหยั่งรากลึกและครบถ้วน อันจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการพัฒนากระบวนการ ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการการพัฒนาผลิตภัณฑ์แต่ละประเภท เช่น น้ำพริก ได้มีการเตรียมวัตถุดิบ เช่น ปลาฉิ้งฉ้างขาวตากแห้ง (อาจซื้อสำเร็จมาจากชลบุรีหรือใช้ปลาเล็กปลาน้อยจากกลุ่มน้ำห้วยทับทันแทน) กะปิ กระเทียมไทย หอมแดง พริกขี้หนูสวน พริกแดงจินดา น้ำตาลมะพร้าว มะขามเปียก น้ำมะนาว ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่หาได้ในครัวเรือน ส่วนสิ่งที่หาเพิ่มคือ กระปุกพลาสติกของพลาสติกจากร้านในอำเภออุทุมพรพิสัย ซึ่งเป็นอำเภอใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียง เช่นเดียวกับน้ำพริกกุ้งเสียบ ที่ใช้กุ้งตัวเล็กตัวน้อยจากกลุ่มน้ำห้วยทับทัน ส่วนวัตถุดิบ และกระบวนการอื่น ๆ เหมือนเดิม

ในด้านการบริหารจัดการ มีการดำเนินงานของกลุ่ม การกำหนดหน้าที่ของกรรมการและสมาชิก การดูแลควบคุมตรวจสอบถึงการผลผลิตประโยชน์ของสมาชิก เป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เป็นการจัดการที่คำนึงถึงความต้องการ และความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรหลายกลุ่ม ได้แก่ ลูกค้า ผู้ขาย ปัจจัยการผลิต เจ้าของกิจการ พนักงาน คู่แข่งขัน ชุมชน และสังคม มีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับภายนอกโดยศูนย์วิสาหกิจชุมชน คือ บ้านของคุณชุดิมา จวงการ เคยเป็นที่ดูงานของวิทยาลัยการอาชีพวารินชำราบ อุบลราชธานี และที่อื่น ๆ อีกหลายแห่ง กลุ่มมีการไปให้ความรู้ตามสถานศึกษาต่าง ๆ เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน และวิถีดำเนินธุรกิจเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้ และสถาบันการศึกษาบางแห่งมีการมาให้ความรู้กับกลุ่ม เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มาให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์แบบใหม่ ๆ การถ่ายภาพผลิตภัณฑ์ และกลุ่มเป็นสมาชิก OTOP ของอำเภอเมืองจันทร์ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการออกร้านแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการ หรือการประสานประโยชน์อื่น ๆ กับกลุ่มอื่น ๆ ในกลุ่ม OTOP ของอำเภอของจังหวัดทุก ๆ จังหวัดทั่วประเทศไทย มีการฝึกอบรมขั้นตอนการผลิตแก่สมาชิก มีการพัฒนาหรือปรับปรุงในด้านบรรจุภัณฑ์ ซึ่งการพัฒนาในด้านนี้เป็นไปได้น้อยมากสิ่งที่ดีที่สุดก็คือการบรรจุถุงเดียวแล้วขึ้นปิดปากถุง หลังจากนั้นจึงแพ็ครวมถุงใหญ่อีกครั้งหนึ่งเพื่อ

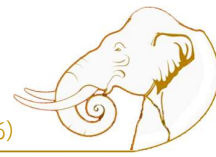
สะดวกในการจัดส่ง ส่วนการจำหน่ายปลีกก็บรรจุถุงเดียวให้ หากเพิ่มบรรจุภัณฑ์ให้ดีขึ้นก็จะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเคยมีการฝึกอบรมบรรจุภัณฑ์หลายต่อหลายครั้งโดยอุตสาหกรรมจังหวัดและหอการค้าจังหวัดแต่ไม่สำเร็จ และไม่มีทางออกที่ดีขึ้นกว่านี้ได้เลย รวมถึงตราสินค้าและป้ายฉลาก ที่ทำให้ผู้ซื้อเรียกชื่อสินค้าได้ถูกต้อง ซึ่งยังไม่ถูกพัฒนาด้วยเช่นกัน

ส่วนการมีส่วนร่วมของสมาชิก โดยสมาชิกได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มเป็นอย่างดีในทุก ๆ เรื่อง เพราะการทำงานทุกอย่างภายในกลุ่มสัมพันธ์กันทั้งหมด ทุกคนจะไม่พลาดข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม ทุกคนจะต้องร่วมกันเพื่อให้กิจกรรมของกลุ่มเติบโตและยั่งยืนตั้งแต่ฝ่ายวัตถุดิบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายการตลาด และฝ่ายบริหาร รวมถึงสมาชิกทุก ๆ คนต้องร่วมกันวางแผนและปฏิบัติในสิ่งที่ทำให้กลุ่มเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ในฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต ทางกรมเกษตรจะขาดแรงงาน ถือเป็นปัจจัยเชิงลบ และบทบาทความเป็นผู้นำ เช่น คุณชุติมา จวงการ ปกติรับราชการเป็นผู้ใหญ่บ้านบ้านกะเที แต่มีอาชีพเสริมเป็นผู้นำวิสาหกิจชุมชนด้วย มีการวางแผนระเบียบภายในกลุ่ม ดูแลสวัสดิภาพของคนได้บังคับบัญชา มีระเบียบข้อบังคับกลุ่มตามแบบของกรมพัฒนาชุมชน แต่กลุ่มก็ไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับทั้งหมด หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารฝ่ายต่างๆ ส่วนใหญ่จะทำได้ดีตามกฎระเบียบ ในเรื่องของการประชุมก็มีประชุมเดือนละ 1 ครั้ง มีการทำบันทึกการประชุม มีสาระต่าง ๆ แสดงถึงภาวะผู้นำหรือทักษะผู้นำ จะต้องมีการทักษะทางเทคนิค ทักษะความคิดรวบยอด และทักษะมนุษยสัมพันธ์ไปพร้อม ๆ กัน เป็นลักษณะของผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์ที่พยายามสร้างความสัมพันธ์กับสมาชิกกลุ่มในเรื่องต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ในเรื่องงานที่กลุ่มจะต้องทำเท่านั้น ผู้นำชนิดนี้จะพอใจเมื่อเห็นว่าสมาชิกในกลุ่มของตนรักใคร่กลมเกลียวกัน และการที่คนมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิกกลุ่มทุกคน

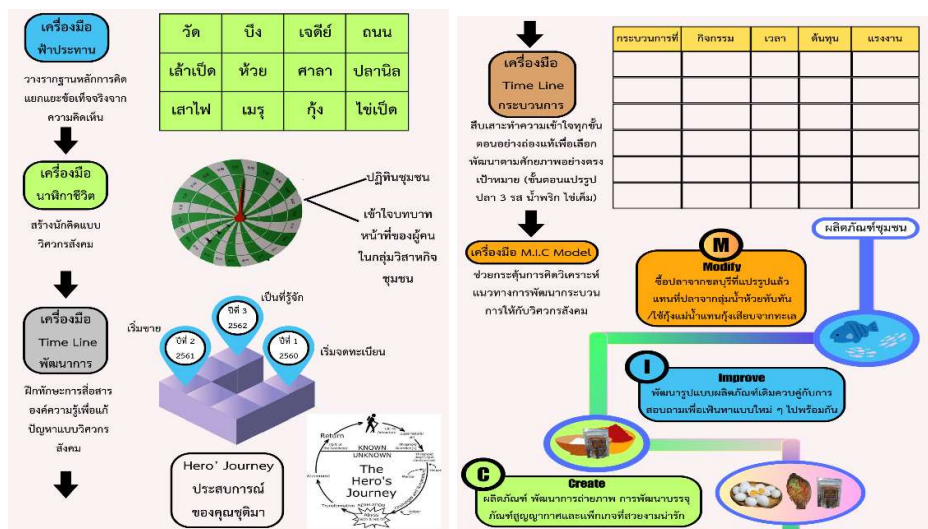
ภาพที่ 2 แผนภาพฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาวิศวกรรมสังคม

4. ความพึงพอใจของผู้ซื้อต่อการบริการ ผลจากความพึงพอใจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม คือผู้ใช้บริการสินค้าของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยคิดเป็นร้อยละ 60 และเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 40 มีอายุระหว่าง 16-25 คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาคืออายุระหว่าง 26-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23 และน้อยที่สุดคืออายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 41 รองลงมาคืออาชีพนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 22 น้อยที่สุดคืออาชีพรับจ้างคิดเป็นร้อยละ 18 มีจำนวนครั้งที่มาใช้บริการสินค้าของกลุ่มจำนวนมากที่สุดคือ 4 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 42 และน้อยที่สุดคือครั้งแรก คิดเป็นร้อยละ 30 มีการรับรู้ข้อมูล คือ ผู้อื่นบอกต่อคิดเป็นร้อยละ 35 รองลงมาคือการรับรู้

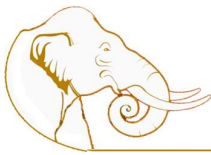

ข้อมูลโดยบังเอิญ คิดเป็นร้อยละ 22 และน้อยที่สุดคือ จากสื่อวิทยุออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 5 และสาเหตุการตัดสินใจซื้อสินค้า มีสาเหตุการตัดสินใจซื้อสินค้าของกลุ่มมากที่สุดจากความเป็นแหล่งผลิต คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมาคือความสวยงามของสินค้าคิดเป็นร้อยละ 25 น้อยที่สุดคือ ทางผ่าน คิดเป็นร้อยละ 2 ส่วนการบริการการขายนั้น ส่วนใหญ่พอใจต่อสถานที่จอดรถสะดวกสบาย ปลอดภัย คิดเป็นร้อยละ 82 ถือเป็นการดูแลลูกค้าในลักษณะที่ให้บริการเสริมแก่ลูกค้าเช่นเดียวกับการให้ข้อมูลข่าวสาร รองลงมาคือ การเชิญชวนซื้อสินค้าและใช้วาจาสุภาพยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเอง คิดเป็นร้อยละ 77 และระดับน้อยที่สุดคือ การบริการน้ำดื่มและห้องน้ำ ที่มีแผนที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 44 และด้านความพึงพอใจต่อสินค้า คือ ผู้ใช้บริการสินค้ามีสาเหตุการตัดสินใจซื้อสินค้าของกลุ่มมากที่สุดจากราคาขายเหมาะสม คุ่มค่ามีประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 66 รองลงมาคือรูปแบบสินค้าทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 63 น้อยที่สุดคือ ติดป้ายราคาสินค้ามีข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าคิดเป็นร้อยละ 38

5. การศึกษาและการเรียนรู้ ประเด็นนี้ได้อาศัย “เครื่องมือฟ้าประทาน” “เครื่องมือนาฬิกาชีวิต” จากข้อมูลที่หลากหลาย การเรียนรู้ที่ปรากฏ เช่น เรียนรู้จากการเลียนแบบ หรือทำซ้ำ เช่น นางขวัญใจ มะโนรัตน์ ไปเที่ยวทะเลและพบเห็นชาวประมงจับปลาเล็กปลาน้อยมาทำน้ำพริก จากนั้นจึงได้นำมาทดลองทำโดยใช้ปลาน้ำจืดจากกลุ่มน้ำห้วยทับทันมาแทน ส่วนประสบการณ์ตรงนั้นจะพบได้ในกรณีของคุณ ชุตินา จวงการ ซึ่งบิดามารดาได้ประกอบอาชีพทำอาหารอยู่แล้ว ซึ่งเป็นข้อมูลที่ตรงข้ามกับนางประนอม มะโนรัตน์ เล่าว่า “ดิฉันเคยอยู่โรงงานทำน้ำพริกเผาที่สมุทรสาคร โดยทำรับจ้างหลายปี มีความรู้ความชำนาญพอสมควร เลยคิดว่าน่าจะแยกตัวออกมาประกอบอาชีพเองบ้าง มีการเรียนรู้จากการดัดแปลง ต่อยอด คือ การพัฒนารูปแบบและวัสดุ เช่น การเพิ่มตะไคร้ กระชาย ชিং ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และการทำน้ำพริกเป็นสูตรผัดแห้ง เผ็ดน้อย ลดไขมัน สำหรับคนทุกเพศทุกวัยกินได้ จากนั้นคนอื่นก็ได้มีการเรียนรู้จากต้นแบบของกลุ่มนี้และมีการฝึกปฏิบัติ รวมถึงการเรียนรู้โดยการอบรม สัมมนาดูงาน หรือมีวิทยากรจากสถาบันอุดมศึกษามาย่อยทอด และมีการถ่ายทอดและมีการเรียนรู้ผ่านบรรพบุรุษและสื่อบุคคล เป็นการสอนตัวต่อตัว”

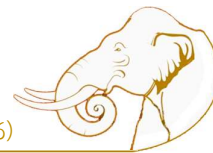
ภาพที่ 3 กระบวนการวิศวกรสังคมในงานวิจัย

6. ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในประเด็นนี้ นักศึกษาได้นำเครื่องมือสุดท้ายของวิศวกรสังคมมาใช้ด้วย คือ เครื่องมือ M.I.C.Model เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (ทักษะนวัตกรรมชุมชน) เป็นกระบวนการฝึกคิดเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรม โดยทำผลลัพธ์ที่ได้จากเครื่องมือ “โมเดลกระบวนการ” มาพัฒนาต่อยอด โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การเพิ่มประสิทธิภาพ คุณภาพ มูลค่า หรือคุณค่า (Modify) ให้สูงขึ้น สามารถทำได้โดยการปรับเปลี่ยนลำดับหรือยุบรวมขั้นตอน โดยการปรับปรุงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอนในกระบวนการ (Improve) หรือโดยการปรับปรุงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือหลายขั้นตอนในกระบวนการ หรือโดยการเพิ่มเติมขั้นตอนใหม่ในกระบวนการ ดังกล่าวเริ่มจากการสำรวจประเด็นปัญหา คือ ผลผลิตปลาดังมีต้นทุน ลดขั้นตอนการจับปลา จึงได้มีการสั่งซื้อจากจังหวัดชลบุรี ถือได้ว่าเป็นการยุบรวมขั้นตอนในการรวมวัตถุดิบประเภทปลาดัง (M) หรือนำพริกกุ้งเสียบที่นิยมทำบรรจุกระป๋องขาย เพราะกุ้งเสียบคือกุ้งทะเลสดๆ เสียบไม่ร้อนควันจากกาบมะพร้าว จนกุ้งสุกและแห้งสนิทสีเหลืองสวยและหอมกลิ่นควันไฟ แต่ในครั้งนี้ได้ใช้กุ้งน้ำจืดจากกลุ่มน้ำห้วยทับทันแทน รวมถึงปัญหาเรื่องการขาดแคลนวัตถุดิบ ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น ทางกลุ่มจึงได้ดำเนินการแก้ไข โดยจัดให้มีการสำรวจวัตถุดิบเป็นของกลางไว้ พร้อมทั้งดำเนินการจัดสรรเพื่อสำรองแหล่งวัตถุดิบเพิ่มเติม และจัดให้มีการสำรองและศึกษาทดลองใช้วัตถุดิบชนิดอื่นที่มีอยู่ในท้องถิ่น หรือบริเวณใกล้เคียงที่มีคุณภาพ ทดเทียมกับของเดิม เพื่อนำมาใช้ทดแทนวัตถุดิบเดิมส่วน (I) นั้นจะมีปัญหาด้านการตลาด มีคู่แข่งผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน ทางกลุ่มได้วางแผนปรับคุณภาพราคาสินค้า บริการที่หลากหลายไปพร้อมกัน และได้มีการสอบถามผู้บริโภคว่าต้องการอาหารสูตรใดประเภทใดไปพร้อมๆ กับการผลิตสินค้าหลักๆ ทำให้ทางกลุ่มสามารถผลิตสินค้าแบบใหม่ๆ ได้ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อในวัยต่างๆ ได้อย่างดี ส่วน (C) นั้นได้พยายามออกแบบของบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ ถ่ายภาพให้น่าสนใจส่วนของบรรจุภัณฑ์นั้นได้พยายามทำให้เป็นรูปพริก รูปปลา รูปกุ้ง เพื่อดึงดูดความสนใจ มีการปรับปรุงสูตรให้ตอบสนองผู้บริโภค ใช้เค็มถูกพัฒนาเป็นใช้เค็มสุญญากาศ ปลา 3 รสได้พัฒนาเป็นแพ็คสุญญากาศให้เข้าไมโครเวฟ และราดน้ำซอส รับประทานได้เลี่ยนนอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาแรงงานขาดแคลนในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตร (C) โดยได้มีการรับนักเรียนเข้าทำงานช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และช่วงปิดภาคเรียน ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะใช้วิธีการดำเนินการแก้ไขโดยคณะกรรมการกลุ่ม จะร่วมกันคิดวิธีการแก้ไข โดยทั้งนี้ทางกลุ่มใช้วิธีการประสานความร่วมมือกับชุมชนภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้การดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างสัมฤทธิ์ผล ทำให้การบริหารจัดการกลุ่มเข้ามาดำเนินการไปได้อย่างดี เนื่องจากการวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่องนั้นเอง

อภิปรายผล

1. ประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวกันของหลายๆ กลุ่มย่อยเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยดำเนินการรูปแบบธุรกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และพัฒนาการดำเนินงานสู่การประกอบการวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้กลุ่มคนแต่ละมีพื้นฐานอยู่แล้วจึงดำเนินกิจการได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา ยอดสุรางค์ (2562) แนวคิดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน เป็นการนำเสนอแนวคิด 5 ส่วนประกอบด้วย 1) แนวคิดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน 2) ความสำคัญของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) แนวทางการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 5) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งทั้ง 5 ประเด็นดังกล่าวเป็นปรัชญาของการพัฒนา

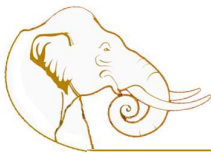
ชุมชนโดยยึดถือความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นหลักจึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนที่จะต้องให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับที่นพยา อธิธิชินบัญชร (2549) กล่าวว่า การประกอบการธุรกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนที่เป็นฐานเศรษฐกิจของสังคมจะเริ่มจากระดับครอบครัวของชุมชนที่มีการผลิตเพื่อยังชีพ และถ้ามีส่วนเกินของผลผลิตก็จะนำไปแลกเปลี่ยนซื้อขายกันเองในชุมชน หากพบว่าผลผลิตเหล่านั้นมีเพียงพอในชุมชนแล้วคนในชุมชนก็จะนำผลผลิตส่วนเกินนั้นจำหน่ายไปยังชุมชนภายนอก มีการหาแหล่งตลาดในการจำหน่ายซึ่งถือได้ว่าชุมชนได้เริ่มดำเนินการประกอบการธุรกิจชุมชน และเมื่อมีการติดต่อแลกเปลี่ยนผลผลิตกันเป็นประจำก็จะเกิดเป็นเครือข่ายที่คอยเกื้อกูลกัน

2. สภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการจัดการบริหารกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ตามแนวทางของสำนักงาน ก.พ.(ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541) ซึ่งการดำเนินการจัดการจัดกลุ่มดังกล่าว ส่งผลให้สมาชิกทุกคนมีรายได้เพิ่มเติมให้กับครอบครัว เสมือนเป็นการกระจายรายได้ของกลุ่มอย่างทั่วถึงซึ่งการดำเนินการเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองของกระทรวงมหาดไทยนั่นเอง

3. ปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัจจัยส่งเสริมภายในและภายนอกที่ดี ทำให้ปัจจุบันการรวมกลุ่มในรูปแบบธุรกิจ ดังกล่าวมีความก้าวหน้าอย่างยิ่ง ปัจจัยสนับสนุนดังกล่าวทั้งด้านความรู้ การเงิน และการตลาด รวมทั้งการมีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ส่งผลต่อความก้าวหน้าด้านการประกอบการธุรกิจของกลุ่ม สอดคล้องกับวิมล หลักรัตน์ (2560) ที่ว่าทรัพยากรที่มีค่าสูงที่สุดขององค์กรหรือที่เรียกว่า “ทุนมนุษย์ (Human Capital) และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจในอนาคต ดังนั้นผู้จัดการทุกคนสมควรจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงหลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้อำนาจบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่แก่องค์กร และสอดคล้องกับงานของลัลนา ยุกต์วิวัฒนพงศ์ (2561) ที่ว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันธุรกิจ SMEs ที่มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น วิธีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม สามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพและทำให้กิจการสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาว

4. ความพึงพอใจของผู้ซื้อต่อการบริการ ลูกค้าส่วนใหญ่มาจากลูกค้าที่เป็นเพศหญิงที่มาใช้บริการสินค้า โดยลูกค้าส่วนใหญ่อายุระหว่าง 16-25 ประกอบอาชีพค้าขายธุรกิจส่วนตัวมาใช้บริการ 4 ครั้งขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นลูกค้าที่ได้รับข้อมูลของกลุ่มจากการบอกต่อ และมีความพึงพอใจต่อราคาสินค้ารวมทั้งสถานที่ในการให้บริการ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าโดยรูปลักษณะทั่วไปของสินค้าประเภทนี้มักจะอยู่ในความสนใจและความต้องการของผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่นั่นเอง (ลินดา ราเต. 2555)

5. การศึกษาและการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อสามารถให้พัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวจึงสอดคล้องกับข้อสรุปของเมธชนนท์ ประจวบลาภ (2565) ที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีความจำเป็นสำหรับบุคคลที่จะทำให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทุกช่วงวัยและสามารถปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกด้าน โดย

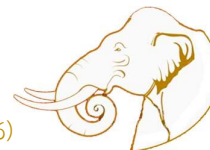

รวบรวมและนำเสนอในมิติทางด้านนโยบายเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างไปจากมุมมองของนักการศึกษาหรือบุคลากรสายการศึกษา สำหรับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย ปรากฏเป็นกฎหมายตั้งแต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาระดับต่าง ๆ นโยบายของคณะรัฐมนตรี จนถึงนโยบายระดับกระทรวงศึกษาธิการ

6. 6. ปัญหาและแนวทางในการแก้ไขของกลุ่มใช้นโยบายที่สอดคล้องกับแนวทางส่งเสริมสนับสนุนธุรกิจชุมชนทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินการของกลุ่ม เป็นปัจจัยเดียวกันที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจชุมชนโดยทั่วไป ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหา จึงสอดคล้องกับแนวคิดที่ได้ระบุไว้จากผลการศึกษาของนวรรตน์ นิธิชัยอนันต์ และทำนอง ชิดชอบ (2565) แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยภายในของธุรกิจชุมชน คือ การต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์ควรเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย การเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์การประชาสัมพันธ์การพัฒนาทักษะความรู้กับสมาชิก และการสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชน ปัจจัยภายนอกของธุรกิจชุมชน คือ สร้างพันธมิตรทางธุรกิจชุมชน การปฏิสัมพันธ์กับภายนอกและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และสอดคล้องกับงานของพิสิษฐ์ คำเอี่ยมรัฐ (2554) ที่ว่า ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์หลัก คือ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนทางภาครัฐ แนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาปรับปรุงระบบองค์กร แนวทางการส่งเสริมและการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ แนวทางการส่งเสริมและการพัฒนารูปแบบการตลาด ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมและนำไปสู่การพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนไปสู่ความเป็นสากลและมีความมั่นคงและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

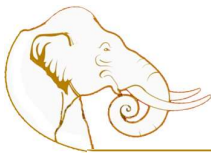
การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้มีการนำเครื่องมือวิศวกรรมสังคมทั้ง 5 เครื่องมือผ่านความร่วมมือจากนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรศึกษา เข้ามาบูรณาการเพื่อศึกษาและอภิปรายผลในเชิงการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนผ่านทักษะการคิด สื่อสาร ประสาน และนวัตกรรมชุมชน กล่าวคือ เครื่องมือวิศวกรรมสังคมนำไปสู่การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น ทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม ซึ่งยังไม่ได้มีการศึกษาอย่างชัดเจนผ่านเครื่องมือฟ้าประทาน นาฬิกาชีวิต (การคิด) ทำให้ทราบถึงสภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม และปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่ม ผ่านไทม์ไลน์พัฒนาการ ไทม์ไลน์กระบวนการ (การสื่อสาร การประสาน) ด้านการบริหารจัดการ ความพึงพอใจ การศึกษาและการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาและแนวทางการแก้ไขการบริหารจัดการของกลุ่ม เครื่องมือ M.I.C.Model เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (ทักษะนวัตกรรมชุมชน) เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ มีคุณธรรมและจริยธรรมทางธุรกิจ ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจที่ยึดหลักความพอเพียงและมีเหตุผลเพื่อพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถรองรับกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- เกษณะ ทองแก้ว และคณะ. (2567). วิศวกรสังคม : มิติมนุษย์และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2553). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). ประชารัฐกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุชมและบุตรจำกัด.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2564). ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นงรัตน์ อัสโร. (2561). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2560 – 2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561). สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. <https://plan1.cmru.ac.th/documents/nation/13-111061-60-79.pdf>
- นงรัตน์ อัสโร. (2564). คู่มือพัฒนานักศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ แบบฝึก Soft Skills จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ฉบับร่วมมหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์บุ๊คเซ็นเตอร์.
- นัทที ขจรกิตติยา. (2550). การจัดการธุรกิจชุมชน: แนวทางสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 2(2),150-162.
- นนทยา อิทธิชินบัญชา. (2549). การประกอบธุรกิจชุมชน. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- นนทยา อิทธิชินบัญชา. (2549). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์. คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- นงรัตน์ นิธิชัยอนันต์ และทำนอง ชิดชอบ. (2565). แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนกรณีศึกษา: ธุรกิจชุมชน อำเภอเกาะช้าง จังหวัดสุรินทร์, วารสาร

- วิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 17(59), 84-92.
- พอพันธ์ อูยานนท์. (2560). ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ 5 ภูมิภาคของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสิษฐ์ คำเอี่ยมรัตน์. (2554). แนวทางการส่งเสริมมาตรฐานการจัดการวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 7. คุษณินพนธ์การจัดการคุษณิบัณทิต. การจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เมธชนนธ์ ประจบลาภ. (2565). นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย. วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2(1), 68-82
- ลินดา ราเต. (2555). หลักการตลาด. คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ลลนา ยุคตวัณพนงค์. (2561). รายงานการวิจัยเรื่องการมุ่งเน้นกลยุทธ์การบริหารความเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ SMEs ภาคอุตสาหกรรมการผลิตในจังหวัดศรีสะเกษ. คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิมล หลักรัตน์. (2560). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิมล หลักรัตน์. (2560). องค์การและการจัดการ. คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- สุพัตรา ยอดสุรางค์. (2562). แนวคิดว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 14(1), 122-132.
- เสรี พงศ์พิศ. (2562). เศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ ถ้าใจปรารถนา. อมรินทร์.
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. (2566). ข้อมูลจังหวัดศรีสะเกษรายตำบล. สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ.